

Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 36.053.029
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
доктору педагогічних наук, професору
НЕВМЕРЖИЦЬКІЙ Олені Василівні

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри української та іноземних мов
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського
РОМАНЧУК Ольги Василівни
на дисертаційну роботу ГАНТИМУРОВОЇ Наталії Іванівни
на тему «**Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у
медичних університетах України (90-ті роки XX – початок XXI століття)**»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Професійна підготовка іноземних студентів посідає чільне місце у розвитку освітньої системи України. Вона виступає одним із пріоритетних напрямів, що вимагає пильної уваги з боку науковців. Це питання є ключовим у формуванні глобального ринку освітніх послуг та вагомим елементом процесу інтернаціоналізації вищої освіти. Міжнародний досвід свідчить, що освітні послуги сьогодні стали конкурентоспроможним товаром, а їх надання іноземним громадянам – одним із найбільш прибуткових видів експорту на сучасному етапі.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році спричинило безпрецедентні виклики для системи вищої освіти, зокрема для медичної галузі, що актуалізує необхідність ґрунтовного вивчення питань професійної підготовки іноземних студентів у медичних університетах України. Нові реалії вимагають трансформації освітнього процесу в умовах воєнного стану та впровадження гнучких моделей навчання, орієнтованих на потреби студентів-іноземців. Унаслідок зростання безпекових ризиків змінюється структура контингенту іноземних здобувачів освіти, а також їх мотивація до навчання, що підвищує значущість виховної та просвітницької роботи в університетському середовищі.

Особливого значення набуває забезпечення якості практичної підготовки майбутніх лікарів в умовах обмеженого доступу до клінічних баз

через руйнування значної кількості об'єктів галузі охорони здоров'я. Окрім того, іноземні студенти були і залишаються джерелом додаткових фінансових надходжень для університетів в умовах економічних труднощів чи воєнного стану. Вивчення цих аспектів дозволить розробити ефективні моделі професійної підготовки іноземних студентів-медиків, що сприятиме формуванню конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в різних системах охорони здоров'я, підвищенню якості української медичної освіти та її престижу на міжнародному рівні.

Ці обставини зумовлюють актуальність дослідження професійної підготовки іноземних студентів-медиків, оскільки воно має вирішувати не лише традиційні проблеми освіти, але й відповідати на виклики, спричинені воєнним станом.

Дисертація виконана відповідно до загального напрямку науково-дослідницьких робіт кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Українська освіта в контексті трансформаційних суспільних процесів» (0108U007644) та кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського як складова комплексної наукової роботи «Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів в умовах медичного університету» (0122U000033).

Тему дисертації було затверджено вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 13 від 21.10.2021) і бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (витяг № 5 від 30.11.2021).

Основні результати дисертації впроваджено в освітній процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Довідка про впровадження № 119 від 22.01.2025), Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, Харківського національного медичного університету, Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (Довідка № 03-30/342 від 30.01.2025).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У рецензованому дослідженні здобувачкою було *вперше* теоретично *обґрунтовано* особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття); *конкретизовано* історичні аспекти підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; *обґрунтовано* підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України; *охарактеризовано* виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців.

Практичне значення дисертації полягає у тому, що її основні положення і методичні рекомендації можуть бути використані при організації освітнього процесу у медичних університетах України, котрі здійснюють професійну підготовку студентів-іноземців. Результати проведеного дослідження стали підґрунтям для їх упровадження в освітній процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, Харківського національного медичного університету, Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського.

Оцінюючи **ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації** Наталії Гантимурової, підсумуємо, що рівень наукового обґрунтування основних положень дисертації забезпечений продуманою логікою організації дослідження, використанням загальнотеоретичних та методологічних принципів наукового пізнання, як от науковості, об'єктивності, детермінізму, єдності теорії та практики, системності; коректним застосуванням комплексу методів, поміж яких: аналіз, синтез, порівняння, класифікація. Методологічну основу дисертації становлять холістичний, гуманістичний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний і суб'єкт-суб'єктний підходи.

Достатньою є джерельна база дослідження: фонди національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, бібліотек провідних вітчизняних закладів вищої освіти, нормативно-правові акти, що регулюють надання освітніх послуг іноземним громадянам та особам без громадянства тощо.

Дисертацію підготовлено на належному науковому рівні. Позитивне враження справляє її грамотне оформлення, а також додатки, які органічно доповнюють основний зміст роботи. Подані анотації відображають зміст дисертації та висвітлюють її суттєві аспекти й основні положення.

Обґрунтованість наукових положень і висновків підтверджується також результатами апробації, здійсненої у ході участі авторки в 7 міжнародних та 4 всеукраїнських наукових конференціях.

У сукупності всі зазначені чинники засвідчують достатній рівень наукової аргументації положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структура дисертаційної роботи є логічною й адекватно відображає алгоритм проведеного дослідження. Не викликають заперечень основні частини роботи: обрана методологія відповідає меті роботи, поставлені завдання визначили зміст і структуру дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, висновками, списком використаних джерел (240 найменувань, із яких 54 –

латиницею) та 13 додатками. Загальний обсяг дисертації становить 285 сторінок; роботу ілюстровано 18 рисунками, масиви даних згруповані в 7 таблицях.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми наукового пошуку, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито методи дослідження, його наукову новизну та практичне значення, подано відомості про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації, виділено особистий внесок здобувачки.

У першому розділі **«Теоретичні та організаційні засади підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України»** розглянуто професійну підготовку студентів-іноземців як педагогічну проблему; розкрито її сутність та окреслено основні завдання. Здобутком авторки вважаємо детальний аналіз та виокремлення чинників затребуваності освітніх послуг, пропонованих медичними закладами вищої освіти громадянам інших держав. Як найвагоміші, виділено державне регулювання освітньої діяльності; гнучку і доступну систему вступу; хороше співвідношення ціни та якості навчання й проживання; високий рівень репутації ЗВО.

Проведений дисертанткою ретроспективний аналіз підготовки студентів-іноземців в медичних закладах України дозволяє краще зрозуміти сучасний стан проблеми дослідження та віднайти найоптимальніші шляхи її вирішення.

У другому розділі **«Особливості підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України»** основна увага зосереджена на адаптаційному компоненті підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України та на, власне, змісті й основних формах її провадження. У цій частині роботи представлений глибокий теоретичний аналіз понять *адаптація, адаптаційна криза, інтеграція, «культурний шок»*. Цінними є результати проведеного опитування щодо особливостей проходження процесу адаптації іноземними студентами, котрі навчаються у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Базуючись на цих результатах, авторка виокремлює найпоширеніші адаптаційні труднощі, як от «мовний бар'єр», й пропонує найоптимальніші шляхи його подолання.

Здобувачка обґрунтовує прикладні аспекти професійної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах освіти України. Наталія Гантімурова аналізує методики викладання та психолого-педагогічний інструментарій, описує переваги й недоліки різних підходів до навчання, стверджуючи, що сучасні методи, такі як симуляційне і проблемне навчання, якісно змінюють процес підготовки, сприяють розвитку критичного мислення, формують

клінічні навички і навички командної роботи. Представлено також результати порівняльного аналізу змісту підготовки громадян України та студентів-іноземців у різних закладах вищої медичної освіти, виділено спільні та відмінні риси.

У розділі обґрунтовано й проаналізовано виховні та організаційні засади фахової підготовки студентів-іноземців, котрі є базовою складовою успішної інтеграції іноземних громадян в освітній простір України.

У третьому розділі **«Засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України»** проаналізовано засади практичної підготовки студентів-іноземців, охарактеризовано основні методики та психолого-педагогічний інструментарій; обґрунтовано виховне та організаційне підґрунтя цієї діяльності.

Авторка визначила основні проблеми і труднощі організаційно-виховної роботи зі студентами-іноземцями, як от створення неналежних умов для розвитку особистісних та професійних компетентностей; низький рівень студентських ініціатив; існування перешкод для студентів-іноземців у певних сферах діяльності закладу вищої освіти; імітаційне залучення здобувачів вищої освіти до управління розвитком університету.

На нашу думку, мають практичну цінність окреслені здобувачкою основні завдання виховної роботи зі студентами-іноземцями, поміж них підсилення ролі виховної складової навчального процесу; розвиток інституту менторства; стимулювання студентів до самостійної, творчої діяльності; розвиток умінь і навичок міжкультурної комунікації; формування поваги до мови та традицій українського народу, само- та взаємоповаги; психологічна підготовка студентів-іноземців до співпраці та активної взаємодії з українськими студентами й професійної діяльності тощо.

Загальні висновки повною мірою відображають результати наукового дослідження та свідчать про вирішення поставлених завдань і досягнення визначеної мети.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Аналіз публікацій Наталії Гантімурової засвідчує їхню кількісну та якісну відповідність вимогам до оприлюднення результатів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії, що надає авторці право публічного захисту дисертації. Зокрема, поміж 19 опублікованих робіт – 9 праць, в яких висвітлено основні результати (1 стаття у виданні, що внесене до наукометричної бази Scopus; 8 – у фахових виданнях України категорії «Б») та 10 публікацій апробаційного характеру.

Під час детального аналізу структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження, ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне зробити деякі зауваження та побажання:

1. У першому розділі «Теоретичні та організаційні засади підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України» здобувачка поділяє навчання іноземних студентів у медичних університетах України на п'ять етапів (період Австро-угорської та Російської імперій; міжвоєнний період та німецька окупація; кінець Другої світової війни; 60-ті – 90-ті роки ХХ століття; інтеграція в Болонський процес – сьогодення) (с. 53). Наголосимо, що більшість з них виходять за заявлені (сс. 23 – 24) хронологічні межі дослідження.

2. У другому розділі роботи «Особливості підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України» авторка аналізує адаптаційний компонент та невід'ємну його частину «мовний бар'єр» і виділяє фактори, що допомагають студентам-іноземцям подолати його (с.96, рис. 13). На нашу думку, недоречним є зараховування викладачів української мови, місцевих жителів та українських студентів до таких факторів.

3. Позитивним є згрупування результатів досліджень та представлення їх у вигляді таблиць і рисунків. Разом з тим зазначимо, що таблиця 5 (сс.70 – 72), таблиця 7 (сс. 118 – 122) є надто громіздкими і тому краще їх перемістити у додатки. Редагування потребує таблиця 4 (с. 57), у першому стовпці якої варто чітко вказати за який період подано кількість іноземних студентів.

4. На наш погляд, у назві третього розділу «Засадниче підґрунтя практичної підготовки студентів-іноземців у медичних закладах України» є тавтологія. Доречніше було б замість *«засадниче підґрунтя»* вжити або *засади*, або *підґрунтя*, оскільки ці слова є синонімами.

5. Уважаємо, що значним внеском авторки у практику підготовки іноземних студентів і цінним результатом для педагогічної спільноти стало б окреме представлення рекомендацій як для надавачів освітніх послуг, так і для самих іноземних студентів – з метою полегшення процесу їхньої адаптації в новому навчальному середовищі.

Разом з тим, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та ніяк не знижують її наукової і практичної цінності.

Висновок. Дисертаційна робота Наталії Іванівни Гантімурової на тему «Особливості професійної підготовки студентів-іноземців у медичних університетах України (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття)», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну значущість, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами)», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами)), а її авторка Гантімурова Наталія Іванівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української та іноземних мов
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського

Ольга РОМАНЧУК

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків, професор

Мар'ян ПШТИН